

ŠIAULIŲ RĖKYVOS PROGIMNAZIJOS SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS VYKDYMO PROGIMNAZIJOJE TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo mokykloje tvarkos aprašo (toliau - aprašas) paskirtis – padėti Šiaulių Rėkyvos progimnazijoje (toliau – progimnazija) užtikrinti sveiką, saugią aplinką, užkertančią kelią patyčioms, smurtui ir prievartai.

2. Aprašas parengtas vadovaujantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu, kitais įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais.

3. Aprašas yra dokumentas, papildantis progimnazijos darbo tvarkos taisyklės, kuris reglamentuoja kiekvieno progimnazijos bendruomenės nario ar grupės atsakomybes ir veiksmus, užtikrinant saugias ugdymo(si) sąlygas mokiniams, jų tėvams (globėjams), darbuotojams.

II SKYRIUS VEIKLOS PRINCIPAI

4. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:

4.1. patyčias, smurto atvejus būtina reaguoti nepriklausomai nuo jų turinio (dėl socialinės padėties, lyties, seksualinės orientacijos, negalės, religinės ar tautinės priklausomybės, išskirtinių bruožų ar kt.) ir formos;

4.2. kiekvienas progimnazijos bendruomenės narys, pastebėjęs ar sužinojęs apie patyčias, smurto atvejus turi reaguoti ir stabdyti juos;

4.3. veiksmų turi būti imamasi nedelsiant:

4.3.1. atvejį - išaiškintą;

4.3.2. suteikta pagalba nukentėjusiam;

4.3.3. matę vaikai mokomi, kaip derėtų elgtis tokiose situacijose;

4.3.4. smurtautojui paskirta adekvati nusikaltimui bausmė, suteikta pagalba;

4.3.5. įvertintos aplinkybės, kodėl kilo atvejis;

4.3.6. išaiškinta suaugusiems kaip elgtis su vaikais, patyrusiais smurtą;

4.3.7. vykdomas stebėjimas dėl atkryčio.

4.4. visi progimnazijos bendruomenės nariai turi būti supažindinti su progimnazijos patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos aprašu, jį įgyvendinančiais dokumentais ir privalo patvirtinti tai savo parašu.

III SKYRIUS VEIKSMAI KONKREČIU PATYČIŲ IR/AR SMURTO ATVEJU

5. Patyčių, smurto prevencija ir intervencija yra svarbi progimnazijos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi progimnazijos direktorius, Vaiko gerovės komisija, klasių mokytojai, o ją vykdo visi progimnazijos bendruomenės nariai.

6. **Klasės vadovas, mokytojas ar kitas darbuotojas:**

6.1. įvykus bet kuriai smurto formai prieš bet kurį mokinį, nedelsdamas nutraukia smurtą, išsiaiškina situaciją ir registruoja įvykį pagal nustatytą formą (1 priedas);

6.2. esant pagalbos mokinio sveikatai ir gyvybei poreikiui, nedelsdamas kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (visuomenės sveikatos priežiūros specialistas) ar institucijas (policija, greitoji pagalba), tėvus, (globėjus) ar kitus progimnazijos darbuotojus;

6.3. tą pačią dieną:

6.3.1. organizuoja individualius pokalbius su smurtą patyrusiu mokiniu, smurtavusiu mokiniu, jei yra, su smurto stebėtojais;

6.3.2. informuoja nukentėjusio vaiko ir skriaudėjo tėvus (globėjus);

6.3.3. dirba su likusia klasės dalimi (stebėtojais, pritariančiais ir nepritariančiais mokiniais);

6.3.4. numato veiksmų planą smurtą patyrusiam, smurtavusiam, smurtą stebėjusiems mokiniams;

6.3.5. konsultuojasi su VGK, kitais pagalbos vaikui specialistais;

6.3.6. vykdo tolesnę smurto situacijos stebėseną;

6.3.7. užpildytą registracijos žurnalo protokolą perduoda socialiniam pedagogui;

6.4. esant sudėtingesniam smurto atvejui, nedelsdamas informuoja budintį progimnazijos vadovą, kreipiasi į Vaiko gerovės komisiją, perduoda jiems surinktą informaciją apie įvykusį smurtą bei taikytas intervencijos priemones;

6.5. įtardamas apie mokinio patiriamą smurtą šeimoje (fizinis, emocinis smurtas, nepriežiūra) ar gavęs informaciją apie patirtą smurtą, informuoja progimnazijos socialinį pedagogą ir Vaiko gerovės komisiją.

7. Socialinis pedagogas:

7.1. esant reikalui, individualiai dirba su nukentėjusiu ir su skriaudėju;

7.2. suteikia metodinę pagalbą nuskriausto mokinio ir skriaudėjo tėvams (globėjams);

7.3. dirba su kitais stebėtojais, pritariančiais ir nepritariančiais klasės mokinių tėvais (globėjais);

7.4. surenka informaciją apie patyčias, smurto atvejus (dažnumą, vietą, patyčių dalyvius ir kt.);

7.5. atlieka nuolatinę patyčių, smurto atvejų stebėseną, esant reikalui tarpininkauja sprendžiant mokiniams kylančias socialines problemas;

7.6. registruoja smurto ir patyčių atvejus Patyčių, smurto atvejų registracijos žurnale (6 priedas);

7.7. renka duomenis, kurie sisteminami ir saugomi mokinio asmens byloje, kol jis lanko progimnaziją tam, kad kartojantis patyčioms ir/ar smurtui būtų žinoma, kada, kokios prevencinės priemonės ir metodai buvo sėkmingai/nesėkmingai taikomi;

7.8. analizuoja atvejus prevencijos ir intervencijos priemonių planavimui;

7.9. informuoja Vaiko gerovės komisiją (toliau – VGK).

8. VGK pirmininkas:

8.1. organizuoja posėdį ir įvertina esamą ir turimą informaciją;

8.2. numato pagalbos (psichologinės, socialinės, pedagoginės, teisinės) smurtą patyrusiam mokiniui, smurtavusiam mokiniui, smurtą stebėjusiems mokiniams organizavimą ir sudaro veiksmų planą;

8.3. su veiksmų planu supažindina smurtą patyrusį mokinį, smurtavusį mokinį, smurtą stebėjusius mokinius, visų smurto atvejyje dalyvavusių mokinių tėvus (globėjus), informuoja smurtavusį mokinį ir jo tėvus (globėjus) apie nevykdymo pasekmes;

8.4. esant poreikiui, koreguoja sudarytą veiksmų planą;

8.5. vykdo plane numatytas veiklas, stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius posėdžius situacijos įvertinimui.

9. Progimnazijos direktoriaus pavaduotojas ugdymui:

9.1. įvertina turimą informaciją;

9.2. neesant direktoriui informuoja suinteresuotas institucijas apie įvykusį smurto atvejį;

9.3. neesant direktoriui atstovauja progimnazijai bendradarbiaujant su mokinių tėvais (globėjais), vietos bendruomene, savivaldybėse esančiomis įstaigomis ar organizacijomis, kitais suinteresuotais asmenimis dėl įvykusio smurto atvejo;

9.4. analizuoja su suinteresuotais darbuotojais (klasių vadovais, dalykų mokytojais, VKG nariais) apie įvykusį smurto atvejį;

9.5. bendradarbiauja su mokinių tėvais (globėjais), klasių vadovais, dalykų mokytojais, VKG nariais dėl įvykusio smurto atvejo;

9.6. teikia siūlymus direktoriui dėl nuobaudų skyrimo, prevencinių priemonių diegimo.

10. Progimnazijos direktorius:

10.1. įvertina turimą informaciją;

10.2. informuoja suinteresuotas institucijas apie įvykusį smurto atvejį;

10.3. bendradarbiauja su mokinių tėvais (globėjais), vietos bendruomene, savivaldybėse esančiomis įstaigomis ar organizacijomis, kitais suinteresuotais asmenimis dėl įvykusio smurto atvejo;

10.4. skiria nuobaudas vadovaujantis teisės aktais.

11. Mokinių tėvai (globėjai):

11.1. nedelsiant gauna informaciją iš klasės mokytojo apie įvykusį smurto atvejį;

11.2. gavę informaciją apie smurtą, atvyksta į progimnaziją ir dalyvauja aiškinantis smurto atvejus (pokalbiai su mokytoju, specialistais arba VGK posėdžiai);

11.3. gauna progimnazijos pagalbos specialisto (socialinio pedagogo) metodinę pagalbą.

IV SKYRIUS

STEBĖSENA, PREVENCIJA, INTERVENCIJA IR ATSAKOMYBĖ

12. Patyčių, smurto stebėseną, prevenciją ir saugios aplinkos progimnazijoje kūrimas apima visą progimnazijos veiklą ir valdymą, socialinių bei emocinių mokinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus mokyklos mikroklimato kūrimą, pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų) įsitraukimą.

13. Progimnazijos veikla ir valdymas:

13.1. **direktorius** atsako už smurto prevencijos įgyvendinimą progimnazijoje, saugios, sveikos, užkertančios kelią bet kokioms smurto apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinkos kūrimą, skatina mokyklos bendruomenę imtis atsakingų veiksmų;

13.2. **direktoriaus pavaduotojas ugdymui** atsako už smurto prevencijos įgyvendinimą progimnazijoje, saugios, sveikos, užkertančios kelią bet kokioms smurto apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinkos kūrimą, skatina progimnazijos bendruomenę imtis atsakingų veiksmų;

13.3. **ūkvedė** atsako už smurto prevencijos įgyvendinimą progimnazijos aplinkoje, saugios, sveikos, užkertančios kelią bet kokioms smurto apraiškoms ir žalingiems įpročiams progimnazijos aplinkos kūrimą, skatina progimnazijos bendruomenę imtis atsakingų veiksmų;

13.4. **Vaiko gerovės komisija** rūpinasi saugios ir palankios mokiniams aplinkos kūrimu, organizuoja ir koordinuoja pagalbą mokiniui patyčių ir smurto atveju;

13.5. socialinis pedagogas:

13.5.1. šalina priežastis, dėl kurių mokiniai negali lankyti progimnazijos ar vengia tai daryti;

13.5.2. padeda mokiniui adaptuotis progimnazijoje;

13.5.3. šviečia mokinius patyčių prevencijos klausimais klasės valandėlių metu;

13.5.4. teikia mokiniui reikalingas socialines, pedagogines paslaugas;

13.5.5. individualiai dirba su mokiniu (parama krizių metu, socialinių ir pedagoginių mokinio problemų sprendimas);

13.5.6. dirba su grupe (socialinių ir gyvenimo įgūdžių ugdymas; ugdymo dalyvių tarpusavio santykių reguliavimas; palaikymo ar savipagalbos grupių organizavimas ir kt.);

13.5.7. dirba su mokinio šeima (pagalba, sprendžiant problemas, trukdančias vaiko ugdymosi procesui, tėvų (globėjų) ir mokyklos bendradarbiavimo stiprinimas ir kt.);

13.5.8. dirba su progimnazijos bendruomene (saugios aplinkos kūrimas ir palaikymas; savivaldos aktyvinimas, darbas su mokytojais, progimnazijos administracija);

13.5.9. dirba su vietos bendruomene (ryšių tarp vietos bendruomenės ir progimnazijos palaikymas; savanorių ir bendruomenės įtraukimas į informacinės, psichologinės, specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos teikimą);

13.5.10. dirba su socialiniais partneriais (Vaiko teisių apsaugos skyrius, Pedagoginė psichologinė tarnyba ir kt.);

13.5.11. konsultuoja progimnazijos bendruomenę;

13.6. **mokytojas/pedagogas:**

13.6.1. atsako ir užtikrina ugdomų mokinių saugumą viso ugdymo proceso metu;

13.6.2. užkerta kelią patyčioms, smurtui ir žalingiems įpročiams;

13.6.3. rūpinasi pagalbos teikimu mokiniams bei jo šeimos nariams;

13.6.4. nuolat informuoja tėvus (globėjus) apie jų vaikų elgesį, ugdymo(si) pasiekimus;

13.6.5. kuria saugią ir sveiką klasės (laikinosios grupės) bendruomenės aplinką;

13.6.6. informuoja apie patyčias, smurtą, žalingus mokinių įpročius klasės vadovą, socialinį pedagogą, Vaiko gerovės komisiją;

13.7. **klasės vadovas:**

13.7.1. mokslo metų pradžioje supažindina visus auklėjamosios klasės mokinius ir jų tėvus (globėjus, rūpintojus) su Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo progimnazijoje tvarkos aprašu;

13.7.2. išsiaiškina ir šalina priežastis, dėl kurių auklėtiniai negali lankyti progimnazijos ar vengia tai daryti;

13.7.3. padeda auklėtiniams adaptuotis klasėje, progimnazijoje;

13.7.4. teikia auklėtiniams reikalingas švietimo, socialines ir pedagogines paslaugas;

13.7.5. individualiai dirba su auklėtiniais (socialinių ir emocinių asmens kompetencijų ugdymas, parama krizių metu, socialinių ir pedagoginių mokinio problemų sprendimas);

13.7.6. dirba su auklėjamąja klase (socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas, socialinių ir gyvenimo įgūdžių ugdymas; prevencinės veiklos organizavimas; mokinių tarpusavio santykių reguliavimas; palaikymo ar savipagalbos grupių klasėje organizavimas ir kt.);

13.7.7. dirba su auklėtinių šeimomis (konsultavimas ir pagalba, sprendžiant problemas, trukdančias vaiko ugdymosi procesui, tėvų (globėjų) įtraukimo į ugdymo(si) procesą stiprinimas ir kt.);

13.7.8. dirba su auklėjamosios klasės bendruomene (saugios aplinkos kūrimas ir palaikymas; savivaldos aktyvinimas, bendradarbiavimas su mokytojais, švietimo pagalbos specialistais, progimnazijos administracija);

13.8. **tėvai (globėjai):**

13.8.1. bendrauja ir bendradarbiauja su klasės vadovu, mokytojais, progimnazijos bendruomene;

13.8.2. dalyvauja savo vaiko klasės, progimnazijos veikloje;

13.8.3. kartu su klasės vadovu, mokytojais, esant reikalui su švietimo pagalbos specialistais, Vaiko gerovės komisija aptaria vaiko problemas ir padeda jas spręsti;

13.8.4. teikia pasiūlymus dėl saugesnės klasės, progimnazijos aplinkos kūrimo;

13.9. **mokiniai:**

13.9.1. dalyvauja saugios progimnazijos kūrimo veikloje;

13.9.2. mažina patyčių apraiškas;

13.9.3. sprendžia kartu su klasės bendruomene konkrečius smurtinius atvejus;

13.9.4. informuoja apie pastebėtas ar patirtas patyčias klasės vadovą, mokytoją ar socialinį pedagogą, tėvus (globėjus).

14. **Progimnazijoje susitarta** kaip puoselėjamos pozityvios vertybės, bendruomeniškumas, koks yra tinkamas elgesys ir veikla, parengtos rekomendacijos:

14.1. mokinių elgesio taisyklėse aiškiai reglamentuojamas tiek pozityvus, tiek neleistinas mokinių elgesys (Progimnazijos Darbo tvarkos taisyklės);

14.2. darbuotojų pareigybių aprašymuose bei šiame apraše numatyta atsakomybė už emociškai saugios ugdymosi aplinkos progimnazijoje puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias;

14.3. Patyčių ir smurto samprata (2 priedas);

- 14.4. rekomendacijos klasių vadovams, mokytojams. Kaip paskatinti mokinius reaguoti į patyčias ir smurtą? (3 priedas);
- 14.5. rekomendacijos mokinių tėvams (globėjams). Patyčių ir smurto prevencija (4 priedas);
- 14.6. rekomendacijos mokiniams. Kaip reaguoti į patyčias? (5 priedas).
15. **Mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas mokykloje vykdomas:**
- 15.1. integruojant į mokomųjų dalykų ugdymo turinį;
- 15.2. integruojant į neformaliojo vaikų švietimo veiklas;
- 15.3. įgyvendinant bent vieną per mokslo metus prevencinę intervencinę programą;
- 15.4. organizuojant akcijas, renginius.
16. Patyčių, smurto, žalingų įpročių stebėseną, prevenciją ir saugios aplinkos progimnazijoje kūrimas vykdomas:
- 16.1. Vaiko gerovės komisija kartu su veiklos kokybės įsivertinimo darbo grupe:
- 16.1.1. renka informaciją apie progimnazijos ugdymosi aplinkos saugumą, bendruomenės narių tarpusavio santykius, identifikuoja problemas;
- 16.1.2. į identifikuotų problemų sprendimą įtraukia visus progimnazijos bendruomenės narius;
- 16.1.3. numato tinkamų prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimą, prevencijos programų vykdymą;
- 16.1.4. vykdo numatytas prevencijos ir intervencijos priemones, analizuoja jų efektyvumą;
- 16.1.5. į vykdomą smurto prevenciją ir saugios aplinkos progimnazijoje kūrimą įtraukia mokinius ir jų tėvus (globėjus), skatina jų aktyvumą, vykdo konsultavimą ir informavimą.

V SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

17. Progimnazija vadovaujasi progimnazijos veiklos planavimo dokumentais (Strateginiu planu, Metiniu veiklos planu, Ugdymo planu), Darbo tvarkos taisyklėmis.

18. Visi dokumentai, esantys mokinio asmens byloje, ir duomenys, susiję su mokiniu ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti mokinio teises ir teisėtus interesus.

**PATYČIŲ, SMURTO ATVEJO
REGISTRACIJOS ŽURNALO PROTOKOLAS NR. _____**

Data: _____ Laikas: _____

Mokiniai, kurie dalyvavo:

Vardas, pavardė: _____ Klasė: _____

Mokinio vaidmuo situacijoje: _____

Vardas, pavardė: _____ Klasė: _____

Mokinio vaidmuo situacijoje: _____

Vardas, pavardė: _____ Klasė: _____

Mokinio vaidmuo situacijoje: _____

Patyčių, smurto pobūdis (pažymėkite visus patyčių/ smurto tipus, kurie tinka šiai situacijai):

1. Apipylimas vandeniu ar kitais skysčiais.	21. Kumščiovimas.	40. Rankos užlaužimas.
2. Apkalbinėjimas už akių, siekiant pažeminti.	22. Kūno dalių lietimasis prieš kito žmogaus valią.	41. Rėkavimas pamokos ar pertraukos metu.
3. Atsisakymas vykdyti pedagogų nurodymus, susijusius su ugdymu(si).	23. Melavimas. Vertimas meluoti.	42. Riksmas kieme, sukeliantis kitiems nemalonius jausmus.
4. Daiktų mėtymas į kitą žmogų.	24. Mušimas per veidą, rankas, kojas, pilvą, nugarą, užpakalį.	43. Seksualinis priekabiavimas žodžiais, raštu ar veiksmais.
5. Daiktų naikinimas.	25. Necenzūrinės kalbos vartojimas.	44. Fizinio skausmo sukėlimas.
6. Daiktų, pinigų atėmimas, vogimas.	26. Neleidimas persirengti.	45. Skolos „auginimas“.
7. Daiktų/kūno tepiojimas tušinuku, rašalu, flomasteriais ar kitais daiktais.	27. Nusikaltimo planavimas.	46. Smaugimas.
8. Demonstratyvus siekimas pakenkti kitam žmogui.	28. Nusikaltimo slėpimas.	47. Smurtinių bausmių taikymas.
9. Drabužių plėšymas.	29. Pargriovimas.	48. Smurtinių veiksmy neatskleidimas suaugusiems.
10. Draskymas(is) nagais.	30. Pastūmimas.	49. Spyrimas ar spardymas.
11. Dūrimas peiliu, tušinuku ar kitu daiktu.	31. Peilių, lazdy, kitų šaltųjų ginklų nešiojimas ar panaudojimas.	50. Spjaudymas.
12. Gąsdinimas.	32. Petardy, kitų sprogstamy medžiagy nešiojimas ar panaudojimas.	51. Sprigtai, skausmingi odos trynimai.
13. Grasinimas susidoroti.	33. Piktybinis dominavimas, priimant sprendimus.	52. Stumdymas.
14. Ignoravimas dėl lyties, amžiaus, išvaizdos, gebėjimų.	34. Plaukų pešiojimas.	53. Šmeižtas.
15. Išsijuokimas, siekiant pažeminti.	35. Prievartiniai veiksmai, kurie yra naudingi tik smurtautojui.	54. Tampymas už plaukų.
16. Įžeidus pravardžiavimas.	36. Prievartos naudojimas, vertimas rinktis, su kuo bendrauti ar nebendrauti.	55. Tempimas kito žmogaus prieš jo valią.
17. Įžeidžios informacijos siuntimas mobiliuoju telefonu ar el. paštu ar viešinimas socialiniuose tinkluose.	37. Privačios informacijos atskleidimas, siekiant pažeminti.	56. Tyčinis kito žmogaus įskaudinimas.
18. Judėjimo laisvės apribojimas, siekiant asmeninės naudos.	38. Privertimas bėgti iš pamokų.	57. Vaikų iki 14 m. seksualinio neliečiamumo pažeidimas.
19. Kandžiojimas.	39. Privertimas skolinti asmeninius daiktus, pinigus.	58. Vengimas spręsti smurto atvejus.
20. Kojos pakišimas.		59. Vidaus tvarkos taisyklių pažeidimas.
		60. Viešas išsijuokimas iš kito asmens.
		61. Žnaibymas.

Kita (įrašykite): _____

Situacijos aprašymas:

Incidento vieta: _____

Apie incidentą pranešė: _____

Kokių veiksmų imtasi:

Pedagogo/mokytojo _____

(parašas) (vardas, pavardė)

PATYČIŲ IR SMURTO SAMPRATA

1. **Svarbiausios patyčių savybės.** Patyčios apima tyčinius veiksmus. Šis elgesys yra pasikartojantis. Patyčių situacijoje yra psichologinė ir/ar fizinė jėgos persvara.

2. Patyčių rūšys:

2.1. *tiesioginės patyčios* – kai vaikas yra atvirai puolamas, skaudinamas, užgauliojamas žodžiu ar raštu: pvz., vaikas yra stumdomas, pravardžiuojamas, jam grasinama ir pan.;

2.2. *netiesioginės patyčios* - elgesys, kai vaikas skaudinamas, nenaudojant tiesioginės agresijos: vaikas atstumiamas, ignoruojamas, su juo nebendraujama, kurstoma neapykanta ir pan.;

2.3. *sudėtinės* – tai tokios elgesio formos, kurios apima žodinius ir fizinius veiksmus (pvz., reketas, vertimas daryti tai, ko vaikas nenori).

3. Patyčių formos:

3.1. pravardžiavimas, užgauliojimas, erzinimas;

3.2. gąsdinimas, grasinimai/mėginimas įbauginti;

3.3. pašaipios replikos apie žmogaus kūną, religiją, tautybę, negalią, išvaizdą;

3.4. skaudinančios informacijos siuntinėjimas mobiliaisiais telefonais, elektroniniu paštu, viešinimas socialiniuose tinkluose;

3.5. gandų skleidimas, apkalbinėjimas, šmeižtas;

3.6. užgaulūs komentarai arba ženklai ir gestai su seksualine potekste;

3.7. daiktų, kurie priklauso kitam mokiniui, atėmimas.

4. **Smurtas** - sąmoningas jėgos taikymas, siekiant sužeisti ar įžeisti kitą asmenį, tai atviras ir sąmoningas fiziškai agresyvus elgesys kito žmogaus atžvilgiu.

5. Smurto rūšys:

5.1. *fizinis smurtas* - tai faktinę ar potencialią fizinę žalą sukeltantys veiksmai, sąveikos tų asmenų, kurie yra atsakingi už vaiką, turi jo pasitikėjimą ar santykinę valdžią ir kontrolę;

5.2. *seksualinis smurtas* - tai vaikų ir paauglių įtraukimas į seksualinę veiklą, kuriai jie nėra pakankamai subrendę, kurią nepilnai suvokia, į kurią nesugeba tinkamai reaguoti, kuri pažeidžia socialinius tabu ir, kuria tvirkintojas siekia patenkinti savo seksualinius poreikius ar gauti su šia sritimi susijusį pelną;

5.3. *emocinis smurtas* - tai judėjimo laisvę apribojantys veiksmai, nuvertinimo, menkinimo, žeminimo, šmeižto, grasinimo, gąsdinimo, atskyrimo, kvailinimo ar kitokie ne fizinio kontakto priešiški elgsenos modeliai, sukeltantys ar sudarantys sąlygas sukelti žalą vaiko fizinei, emocinei, psichinei, dvasinei, moralinei ar socialinei sveikatai ir vystymuisi. Šie veiksmai yra sąmoningai atliekami asmens, turinčio tiesioginę valdžią, galią vaiko atžvilgiu ar vaiko pasitikėjimą;

5.4. *nepriežiūra* - vaiko tėvo (globėjo) nuolatinis nepakankamas pagrindinių vaiko fizinių ir dvasinių poreikių tenkinimas ar netenkinimas, keliantis grėsmę vaiko fizinei, protinei, emocinei ir socialinei sveikatai ir raidai.

6. Smurto apibūdinimas:

<ol style="list-style-type: none"> 1. Apipyylimas vandeniu ar kitais skysčiais. 2. Apkalbinėjimas už akių, siekiant pažeminti. 3. Atsisakymas vykdyti pedagogų nurodymus, susijusius su ugdymu(si). 4. Daiktų mėtymas į kitą žmogų. 5. Daiktų naikinimas. 6. Daiktų, pinigų atėmimas, vogimas. 7. Daiktų/kūno tepiojimas tušinuku, rašalu, flomasteriais ar kitais daiktais. 8. Demonstratyvus siekimas pakenkti kitam žmogui. 9. Drabužių plėšymas. 10. Draskymas(is) nagais. 11. Dūrimas peiliu, tušinuku ar kitu daiktu. 12. Gąsdinimas. 13. Grasinimas susidoroti. 14. Ignoravimas dėl lyties, amžiaus, išvaizdos, gebėjimų. 15. Išsijuokimas, siekiant pažeminti. 16. Įžeidus pravardžiavimas. 17. Įžeidžios informacijos siuntimas mobiliuoju telefonu ar el. paštu ar viešinimas socialiniuose tinkluose. 18. Judėjimo laisvės apribojimas, siekiant asmeninės naudos. 19. Kandžiojimas. 20. Kojos pakišimas. 	<ol style="list-style-type: none"> 21. Kumščiavimas. 22. Kūno dalių lietimas prieš kito žmogaus valią. 23. Melavimas. Vertimas meluoti. 24. Mušimas per veidą, rankas, kojas, pilvą, nugarą, užpakalį. 25. Necenzūrinės kalbos vartojimas. 26. Neleidimas persirengti. 27. Nusikaltimo planavimas. 28. Nusikaltimo slėpimas. 29. Pargriovimas. 30. Pastūmimas. 31. Peilių, lazdu, kitų šaltųjų ginklų nešiojimas ar panaudojimas. 32. Petardų, kitų sprogstamų medžiagų nešiojimas ar panaudojimas. 33. Piktybinis dominavimas, priimant sprendimus. 34. Plaukų pešiojimas. 35. Prievartiniai veiksmai, kurie yra naudingi tik smurtautojui. 36. Prievartos naudojimas, vertimas rinktis, su kuo bendrauti ar nebendrauti. 37. Privačios informacijos atskleidimas, siekiant pažeminti. 38. Privertimas bėgti iš pamokų. 39. Privertimas skolinti asmeninius daiktus, pinigus. 	<ol style="list-style-type: none"> 40. Rankos užlaužimas. 41. Rėkavimas pamokos ar pertraukos metu. 42. Riksmi kieme, sukelti kitiems nemalonius jausmus. 43. Seksualinis priekabiavimas žodžiais, raštu ar veiksmais. 44. Fizinio skausmo sukėlimas. 45. Skolos „auginimas“. 46. Smaugimas. 47. Smurtinių bausmių taikymas. 48. Smurtinių veiksmy neatskleidimas suaugusiems. 49. Spyrimas ar spardymas. 50. Spjaudymas. 51. Sprigtai, skausmingi odos trynimai. 52. Stumdymas. 53. Šmeižtas. 54. Tampymas už plaukų. 55. Tempimas kito žmogaus prieš jo valią. 56. Tyčinis kito žmogaus įskaudinimas. 57. Vaikų iki 14 m. seksualinio neliečiamumo pažeidimas. 58. Vengimas spręsti smurto atvejus. 59. Vidaus tvarkos taisyklių pažeidimas. 60. Viešas išsijuokimas iš kito asmens. 61. Žnaibymas.
--	---	---

REKOMENDACIJOS KLASIŲ VADOVAMS IR MOKYTOJAMS

KAIP PASKATINTI MOKINIUS REAGUOTI Į PATYČIAS IR SMURTĄ?

1. Kuriant draugišką klasės mikroklimatą, klasės vadovas, mokytojas formuoja nuostatą: „Kiekvienas atsakingas už tai, kas vyksta“.

2. Mokiniai įsipareigoja reaguoti į patyčias.

3. Mokiniai savo įsipareigojimus tvirtina iki kiekvienų mokslo metų rugsėjo 10 d. pasirašydami, kad susipažino su Mokinio elgesio taisyklėmis ir Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo progimnazijoje aprašu.

4. Kiekvienoje klasėje klasės vadovas kartu su mokiniais sukuria savo klasės mokinių reagavimo į patyčias taisykles.

5. Mokytojas reguliariai primena mokiniams, kaip jie gali reaguoti į patyčias:

5.1. ignoruodami priekabautoją;

5.2. praeidami pro šalį ir pasakydami: „Tai yra patyčios!“;

5.3. informuodami suaugusįjį.

6. Nuolat pabrėžiama, kaip svarbu nesudaryti „televizoriaus“ principo: „Stoviu, stebiu, kas vyksta ir nieko nedarau“.

7. Mokytojas, naudodamas aktyvius metodus, atskirai dirba su tiksline mokinių grupe – stebėtojais, t.y. pastiprina tuos mokinius, kurie palaiko skriaudžiamą mokinį, bet nieko nedaro, paskatina juos reaguoti, pagiria.

8. Elektroniniame dienyne mokytojas rašo laiškus mokinių tėvams apie tai, kaip svarbu vaiko mokymui (si) gera savijauta, emocinė būklė progimnazijoje, atkreipiant dėmesį į patyčių problemą, paraginant vaikus ir tėvus apie tai kalbėtis kartu. Paprašo, kad tėvai, žinodami apie vykstančias patyčias progimnazijoje ar klasėje, informaciją gavę iš savo vaikų, nebūtų abejingi, ir tuoj pat informuotų klasės vadovą.

9. Mokytojai, klasių vadovai kartu su mokiniais stebi situaciją progimnazijoje, klasėje, reguliariai aptaria stebėjimo rezultatus.

REKOMENDACIJOS MOKINIŲ TĖVAMS (GLOBĖJAMS)

PATYČIŲ IR SMURTO PREVENCIJA

1. Aptarkite individualiai su vaiku progimnazijos darbo tvarkos taisykles. Skirkite tokiam pokalbiui laiko ne tik tada, kai jis prasižengia.
 2. Paaiškinkite, kodėl manote, kad progimnazijos mokinio taisyklės yra teisingos.
 3. Suformuokite elgesio taisykles namuose.
 4. Pakalbėkite su savo vaiku apie smurtą, matomą per televiziją.
 5. Aptarkite smurtinius kompiuterinius žaidimus, netinkamus įvykius kieme.
 6. Paaiškinkite, kokias pasekmes sukelia smurtas.
 7. Pamokykite, kaip vaikas gali spręsti problemas.
 8. Pagirkite, jeigu konfliktines situacijas jūsų vaikas išsprendė nepanaudodamas smurto.
 9. Pamokykite vaiką, kaip savo pyktį išreikšti tinkamu būdu.
 10. Paaiškinkite, kad pykčio rodymas, mušant ar įžeidžiant kitus, yra netinkamas būdas.
 11. Parodykite vaikui savo pavyzdžiu (kai jūs, kaip tėvas ar mama, supykstate), kaip galima pyktį išreikšti tinkamu būdu (pasakant žodžiais „aš pykstu“, padaužant į pagalvę, padarant 20 pritūpimų ir pan.).
 12. Padėkite vaikui suprasti, kad žmonės gali skirtis savo išvaizda, gali turėti kitokią nuomonę.
 13. Pastebėkite, jeigu vaikas pradėjo elgtis keistai. Gal jis pradėjo dažniau pykti, gal pradėjo nebesutarti su savo draugais ar bendraklasiais, gal pasidarė žiaurus su gyvūnais.
 14. Padėkite vaikui, pasitarkite su jums patikimu žmogumi jūsų aplinkoje (psichologu, pedagogu, gydytoju ar pan.).
 15. Nuolat bendraukite su vaiku, prašykite, kad vaikas jus visada informuotų, kur jis yra, ką jis daro.
 16. Susipažinkite su vaiko draugais.
 17. Jei matote, kad vaiko draugai netinkamai elgiasi, aptarkite tai su vaiku.
 18. Dalyvaukite progimnazijos gyvenime. Apsilankykite įvairiuose renginiuose, nuolat stebėkite, kaip vaikui sekasi atlikti namų darbus.
 19. Reguliariai teiraukitės mokytojo, kaip sekasi jūsų vaikui.
 20. Dalyvaukite tėvų susirinkimuose.
 21. Prašykite, kad progimnazija įtrauktų vaiką į neformaliąją veiklą po pamokų.
 22. Tapkite bent kartą metuose savanoriu. Suorganizuokite tėvų – mokinių diskusiją apie smurtą progimnazijoje.
 23. Jeigu matote, kad kiti Jums pažįstami tėvai nepadedą savo vaikams spręsti smurto problemų, padėkite jiems, nesmerkite už netinkamą elgesį.
 24. Mokėkite argumentuotai apginti savo nuomonę.
-

REKOMENDACIJOS MOKINIAMS

KAIP REAGUOTI Į PATYČIAS?

1. Būk draugiškas su mokiniu, kuris patiria patyčias.
 2. Parodyk jam, kad tu matai, kas su juo vyksta ir, kad tai tau tikrai rūpi.
 3. Pasirūpink juo.
 4. Pasistenk dažniau būti su juo, nes priekabiautojui bus sunkiau tyčiotis, kai skriaudžiamasis bus ne vienas.
 5. Paragink mokinį, kuris patiria patyčias, pasipasakoti kam nors: klasės vadovui, mokytojui, socialiniam pedagogui, suaugusiajam žmogui, kuriuo jis pasitiki.
 6. Papasakok apie tai, ką matei klasės vadovui, mokytojui ar socialiniam pedagogui. Kartais mokiniai, patiriantys patyčias, patys nedrįsta niekam pasakoti, nes bijo, kad jais nepatikės, bijo smurtautojo keršto.
 7. Atmink, kad priekabiautojas taip pat dažnai bijo, kad kas nors sužinos apie tai, kas vyksta.
 8. Nesityčiok, nors taip elgiasi kai kurie tavo draugai.
 9. Nesityčiodamas tu parodysi, kad galima elgtis kitaip.
-

PATYČIŲ REGISTRACIJOS ŽURNALAS

Eil. Nr.	Data	Pranešėjo vardas, pavardė, pareigos	Smurto ir patyčių pobūdis: F, Ž, K, S	Smurtą patiriantis asmuo (M, S)	Smurtaujantis asmuo (M, S)	Pastabos

Smurto ir patyčių pobūdis:

F -fizinės

Ž - žodinės

K –kibernetinės, elektroninės

S -socialinės

Dalyviai:

M - mokinys

S - suaugęs bendruomenės narys

Fizinės – vaiko užgauliojimas veiksmais (pargriovimas, įspyrimas, kumščiajimas, apspjovimas, daiktų atiminėjimas ar gadinimas ir pan.).

Žodinės – pravardžiavimas, grasinimas, užgauliojimas, erzinimas, žeminimas žodžiais ir kt.

Kibernetinės arba elektroninės – patyčios, vykstančios socialiniuose tinkluose, kitose interneto vietose arba (ir) naudojant mobiliuosius telefonus (nemalonių žinučių arba elektroninių laiškų rašinėjimas, skaudinantis bendravimas pokalbių kambariuose, vaiko asmeninio gyvenimo detalių viešinimas, ir pan.).

Socialinės – įvairūs gąsdinantys, bauginantys gestai, ignoravimas, siekiant parodyti, kad vaikas yra nepageidaujamas ar atstumiamas.
